(א) יקחו ספרים ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנסת לא יקחו את הרחוב וכן במותריהן: **גמ'** בני העיר שמכרו רחובה של עיר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר' מנחם בר יוסי סתומתאה אבל חכ"א [א]הרחוב אין בו משום קדושה ור' מנחם בר יוסי מאי טעמיה הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות ורבנן ההוא אקראי בעלמא: בית הכנסת לוקחין תיבה: אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן [ב]לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים אמר רב אשי [ג]האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה כיון דארעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה מיתיבי [ד]א"ר יהודה מעשה בבית הכנסת של טורסיים שהיה בירושלים שמכרוה לרבי אליעזר ועשה בה כל צרכיו והא התם דכרכים הוה ההיא בי כנישתא זוטי הוה ואינהו עבדוה מיתיבי [ה]בבית ארץ אחוזתכם [ו][1]אחוזתכם מיטמא בנגעים ואין ירושלים מיטמא בנגעים אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מיטמאין אמאי הא דכרכין הוו אימא א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד במאי קמיפלגי ת"ק סבר [ז]לא נתחלקה ירושלים לשבטים ורבי יהודה סבר נתחלקה ירושלים לשבטים ובפלוגתא דהני תנאי דתניא [ח]מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה שנאמר [2]חופף עליו כל היום [ב]לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזכן לשכינה [י]והאי תנא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים דתניא [כ]אין משכירים בתים בירושלים מפני שאינן שלהן ר"א [ג](בר צדוק) אומר אף לא מטות לפיכך עורות קדשים בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע אמר אביי ש"מ אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא באושפיזיה אמר רבא [ל]לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו למישתא

לוקחין ספרים. נביאים וכתובים: **אבל מכרו תורה כו'.** שמעלין בקדש ולא מורידין. תוספתא[ט] מעלין בקדש דכתיב ויקם משה את המשכן (שמות מ) בצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו ולא מורידים דכתיב את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו וגו' (במדבר יז) כיון שהוקדשו הוקדשו[י] עד כאן: **וכן במותריהן.** מכרו ספרים ולקחו ממקצת הדמים תורה לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה: **גמ' זו דברי ר' מנחם כו'.** בהדיא אמרינן בתוספתא דמגילה (פ"ב) דהוא אמרה: **הואיל והעם מתפללים בו בתעניות ובמעמדות.** כדתנן במסכת תעניות (דף טו.) עברו אלו ולא נענו מוציאין את התיבה לרחובה של עיר. תוספת'[ט] ובמעמדות [כ] תנן[ל] מתכנסין בעריהן וקורין במעשה בראשית ותניא בגמרא[ל] אנשי מעמד נכנסין לבית הכנסת ויושבין ארבע תעניות בשבת אפשר בית הכנסת היה להם קבוע ברחובה של עיר ומתכנסין שם המעמד כולו כדרך ששנינו בביכורים (פ"ג משנה ב) כל העיירות שבמעמד מתכנסין [מ]לעיירות של מעמד ולנין ברחובה של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולנין שם והיה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו הא למדת כינוס עיירות ברחוב היתה ואקראי הוי שמעמד [נ] הזה אינו חוזר אלילה עד חצי שנה ובתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי * ובמעמדות לא גרסינן ומפרש שלא היתה תפלתן ברחוב עד כאן: **אקראי בעלמא.** אינו תדיר: **לא שנו.** דיכולין למכור בית הכנסת אלא של כפרין: **אבל של כרכין.** הוה להו בתי כנסיות דרבים והכל בעליהן ואין בני העיר לבדם בעלים להם: **טורסיים.** * צורפי נחושת: **ואין ירושלים מטמאה בנגעים.** דלאו אחוזה היא כדאמרי' לקמן. דסבירא ליה להאי תנא לא נתחלקה ירושלים לשבטים ולא נפלה בגורל לא ליהודה ולא לבנימין: **אני לא שמעתי.** שלא יהא מיטמא אלא מקום מקדש בלבד משום דבית של קודש הוא וגבי נגעים וכא אשר לו הבית (ויקרא יד) בעינן אבל ירושלים מיטמא בנגעים דסבר נתחלקה לשבטים ואחוזתכם קרינא ליה. קתני מיהת לרבי יהודה דלית ליה נתחלקה לא שנו אלא מקום מקדש אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבה [ד] כשאר בתי העיר ואע"ג דשל כרך הוא: **מקודש.** אף בתי כנסיות משמע: **הר הבית.** בכניסתו מצד המזרח. כל מה שיש שם פנוי קרוי הר הבית שאין לה שם אחר: **והלשכות.** שבתוך החיל: **והעזרות.** שלשתן עזרת נשים ועזרת ישראל הן אחת עשרה אמה שישראל רשאין ליכנס לפנים מן השער ואחריהם נגד מערב לעזרת כהנים י"א אמה שבין דריסת רגלי ישראל למזבח החילון: **ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל** [ס]. מצד מערב. עכשיו יותר בנתיים מקום המזבח ל"ב אמה ובין האולם והמזבח כ"ב אמה שלא פירש של מי הוא חוץ ופירש רצועה יוצאה כו' לימדך כאן רצועה זו לבדה ליהודה אבל לפניו של מזבח ודרומו ומערבו של בנימין. ובמסכת זבחים[ע] אמרינן שאין ליהודה במזבח הרצועה אלא המזרחית מקום היסוד ולכך לא היה יסוד למזרחו של מזבח: **והיה בנימין הצדיק.** צופה ברוח הקדש שכן עתיד להיות ומצטער עליה: **חופף עליו.** אדם המצטער חופף ומתחכך בבגדיו. לשון שפשוף כמו נזיר חופף ומפספס (נזיר דף מב.): **אושפיזכן.** שהיה ארון בחלקו: **והאי תנא סבר כו'.** והיינו תנאי דאמרן לעיל: **אין משכירין.** בעלי בתים את בתיהם לעולי רגלים אלא בחנם נותנין להן ונכנסין לתוכן: **עורות קדשים.** תודה ושלמים שהעורות לבעלים: **גולפא.** קנקן של חרס שנשתמש בו: **ומשכא.** אם שחט בהמה: **לא שנו.** דאין מורידין דמים מקדושתן * ובית הכנסת [ו] בחשיבותו עומד אף ביד לוקח דומיא דספרים לוקח בהן ס"ת והלא מנהיג ספרים כהוייתן: **אלא שלא מכרו.** הטובים ברשות העם. [אבל אם מכרו וכו'] פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים ומותר לעשות מהן כל רצונם. והיינו דבעא מיניה רבינא מרב אשי על תילא דבי כנישתא[פ] מהו למזרעה אלמא במכר כל דהו הבית והמעות בקדושתייהו קיימי:

כיון דמעלמא קאתו לה. נראה לפרש הכי כיון שרוב בני אדם רגילים ללכת שם להתפלל אף על פי שאין נותנים כלום בבנינו מכל מקום כיון דלדעת אותן רבים נעשה חמורה קדושתו ואינן יכולין למוכרו ועוד יש לפרש כיון שרבים נותנים בבנינו ובשאר צרכיו ובסמוך נמי דקאמר רב אשי דאדעתא דידי קאתו היינו ממה שנותנים בו לעשות רצונו: **ואמאי** והא דכרכים נינהו. משמע דסבירא ליה למקשן דכיון דלא מיוחדי דאין להן ליטמא בנגעים משום דלא מיקרי אחוזתכם וגם לא קרינן ביה אשר לו הבית וקשה דהא בפ"ק דיומא (דף יא.) מחייב ר"מ בית הכנסת של כרכים במזוזה וגם מוקי ברייתא דהתם דקאמר דבית הכנסת מיטמא בנגעים כוותיה ועוד קשה מאי נקט של כרכים דהא (ר"מ) [ט]לא מפליג התם בין של כרכים לשל כפרים לענין נגעים ומזוזה ויש לומר דודאי המקשן טעה בתרתי חדא דאין חילוק בין כרכים לשל כפרים כדמסיק התם לרבנן דר"מ דהיינו ר' יהודה וגם טעה בהא דאע"ג דלא מיוחדי יש להן ליטמא בנגעים לרבי מאיר: **ורצועה** יוצאה מחלק יהודה [צ]לחלק בנימין ובה היה מזבח בנוי. קשה דהא בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג:) אמר דבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד לפי שלא היה יסוד אלא בחלקו של טורף [ו]בנימין דכתיב בנימין זאב יטרף (בראשית מט) אלמא שכל המזבח בנוי בחלקו של בנימין וי"ל אותו קרן דרומית מזרחית שלא היה בו יסוד שהיה בחלק יהודה על זה היה מצטער בנימין לבולעה כדי שיהא כל המזבח בחלקו: **אף** לא המטות. פירש הר"ר יוסף דסבירא ליה דכיון שהקרקע מקום המטות לא היה מיוחד לבעלים לא היה כח בידם להשכירם שכירות שלם ומכל מקום מחמת מטלטליהם היו נוטלין עורות הקדשים:

לוגורה

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"א מהל' תפלה הלכה כא טוש"ע א"ח סי' קנד ס"א:
ג ב מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סי' קנג סעיף ז:
ג [מיי' שם הלכה יע טוש"ע שם]:
ד ד מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הלכה יא ופי"ו מהלכות בית הבחירה הלכה יד:
ה ה מיי' שם ופי"ט מהל' רוצח הלכה ד:
ו ו מיי' פ"ו מהלכות בית הבחירה הל' יד:
ז ז מיי' פי"א מהלכות תפלה הלכה יז טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף ז:

תורה אור השלם

1. כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם: ויקרא יד לד
2. לבנימן אמר ידיד יי ישכן לבטח עליו חפף עליו כל היום ובין כתפיו שכן: דברים לג יב

גליון הש"ס

רש"י ד"ה תוספתא ובמעמדות וכו'. ובמעמדות לא גרסינן [illegible] שם ד"ה לא שנו כו' [illegible] אין מורידין דמים מקדושתן וגם הכהכ"נ בחשיבותו ובמעמד אנשי העיר [illegible] קדושה [illegible] במעמד אנשי העיר לא צריך [illegible] ההקדש קדושה [illegible] קדושתה קאי ועי"ע:

רבינו חננאל

פרק שלישי: בני העיר

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמים בית הכנסת כו'. אוקימנא לר' מנחם בר' יוסי סתימתאה, דסבר הואיל והעם מתפללין בה בתעניות ובמעמדות יש בה קדושה. אבל חכמים אומרים אקראי בעלמא הוא, הרחוב אין בו משום קדושה. פי' דברי ר' פלוני סתימתאה, זו המשנה אף על פי שהיא סתם משנה, אינה לר' מאיר כדקיימא לן סתם משנה ר' מאיר היא, [א]אלא [לר'] עקיבא היא או לר' מנחם בר' יוסי היא זו המשנה והיא שנוייה סתם. ולא כל דבריהן של חכמים הללו בכל המשנה סתומין הן, אלא המשניות שהזכירום בלבד. [פיסקא] בית הכנסת לוקחין תיבה. אוקימנא בכנסת של כפרים, אבל כנסת של כרכים לא מזדבנא משום שהיא של רבים. אמר רב אשי כנשתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא קא אתו לה ושל רבים היא, כיון דארעתא דידי אתו אי בעינא מצינא מזבנינא לה. וכנסת של טורסיים בירושלים שקנאה ר' אלעזר בן עזריה הם עשאוה לעצמם ולא מסרוה לרבים, לפיכך מכרוה. וכנסת של כרכין אין מוכרין לפי שאינה שלהן, והתניא [אחוזתכם] מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים. אמר ר' יהודה אני לא שמעתי שאין מטמא בנגעים אלא בית המקדש. הא בתי כנסיות דירושלים מיטמאין, אמאי והא דרבים נינהו. ופריקנן אימא לא שמעתי אלא מקום מקודש ואפילו בתי כנסיות במשמע. במאי פליגי, תנא קמא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים, ואינה אחוזה לפיכך אינה מטמאה. ור' יהודה סבר נתחלקה ואחוזתם היא, וזולתו מקום מקודש. וכי הני תנאי מה היה בחלקו של יהודה הר הבית לשכות ועזרות, מה בחלקו של בנימין כו', האי תנא סבר נתחלקה וחלק ליהודה ובנימין היא. והאי תנא סבר לא נתחלקה, דתניא אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינן שלהן כו'. אמר אביי שמע מינה דרך ארץ להניח אכסנאי לבעל [illegible] ושתאו, והעור של כבש ששחט ואכלו. אמר רבא לא שנו, מכרו רחוב לוקחין בדמים בית הכנסת כך וכך, אלא אם לא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. אבל אם מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אפי'

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ב], [illegible]

הגהות הב"ח

(א) במשנה לוקחין ספרים: [illegible]

מוסף רש"י

סתומתאה. [illegible] ואין ירושלים מיטמאה בנגעים. [illegible] אני לא שמעתי. [illegible]

שבמקום מושב המזבח יוצאה רצועה מחלקו של יהודה ונכנסה לקרן מזרחית דרומית (שם). ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה. לדרומו של מזבח, שחלקו של יהודה היה במזרח, כדתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית (בכניסתו) והלשכות שבו והעזרות, עזרת נשים סלה ועזרת ישראל שנים ועשרים אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל מיקרי עזרות, נמצא חלקו של יהודה במזרח המזבח ובלבד לדרום והמזבח אוכל בחלקו אמה במזרח, אלא שנגלד קרן מזרחית צפונית היה כלה חלקו של יהודה, שהיתה אותה אמה נרחוק מן הקרן אמה והרצועה היתה יוצאה בדרום למזבח ונכנסת בחלקו של בנימין, שממקום הדריסה ולמערב היה חלקו של בנימין, אלא שרצועה זו היתה ליהודה כלה בתוך חלקו של בנימין בדרומו של מזבח ומזבח אוכל בה אמה, והיא אמה שהיה כניסת היסוד ראוי להיות בה, כדאמר מר (מדות פ"ג מ"א) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד כל אורך כותל מזרחי בעובי אמה היה אוכל חלקו של יהודה וכן כותל דרומי לבד אמה סמוך לקרן דרומית מערבית, ולבד אמה סמוך לקרן מזרחית צפונית (זבחים נג.). חופף. כמו נזיר חופף ומפספס, דפרוטייר דגרטוייר בלע"ז, כאדם המתחבט ודואג (שם נד.). כאדם המתחכך מחמת שאינו מגיע תאותו (יומא יב.). אושפיזכן לשכינה. שהיה הארון נתון בחלקו (שם) שבית קדשי הקדשים בנוי בחלקו (סוטה לז.). והאי תנא. דלקמן, סבר לא נתחלקה. והיינו תנאי (יומא יב.). עורות קדשים. של שלמי חגיגה ושמחה שעולי רגלים שוחטין ואוכלין שם (שם). גולפא. קנקן של חרס. ומשכא. עור בהמה שהוא שוחט ואוכל בבית בעל הבית (שם).

א) נראה דצ"ל ולא ר"ע היא אלא לר' מנחם בר' יוסי וכו'.